

Izvestje nižje gimnazije v Ljubljani prinaša poleg navadnih šolskih poročil tudi »odlomek latinsko-slovenskega slovarja na pokaz (črka N). Sestavil Fr. Wiesthaler.« Iz »predslovja« smo zvedeli, da se nam obeta slovar, čigar izdelovanje so prevzeli nastopni gg. profesorji: J. Fon, D. Karlin, L. Lederhas, M. Markič, M. Petelin, L. Pintar, dr. J. Pipenbaher, M. Pleteršnik, dr. L. Požar, M. Suhač, A. Tavčar in ravnatelj Fr. Wiesthaler, ki bode tudi urednik. — »Ker se je izrekla slovarjevemu uredniku od več strani, imenoma od gg. duhovnikov in pravnikov, želja, da se oziraj slovar ne le na šolske klasike, ampak na vesoljno latinsko slovstvo, zlasti tudi na vulgato, cerkvene in pravoznanske pisce, češ, da se v bližnji prihodnosti pač ni z lahka nadejati tako ugodne prilike, pribaviti slov. narodu splošen latinski slovar, kakršnega imajo že vsi drugi omikani narodi — in ker so se strinjali s to željo tudi vsi sotrudniki, je urednik poprosil presl. deželni odbor dotičnega dovoljenja. Ta prošnja doslej še ni rešena, a »odlomek« v izvestju je sestavljen v nadi, da ji dotična oblast ugodí.« — Tudi mi z iskreno radostjo pozdravimo latinsko-slovenski »thesaurus«, toda opominjamo že sedaj, da poleg takega »thesaura« še vedno za šolo ne bodo odvišni posebni ročni slovarji.

Nemški »Jahresbericht« nemške višje realke v Ljubljani pa ima na čelu Albina Belarja nemški sestavek: »Das periodische Gesetz und das natürliche System der Elemente,« (str. 5—46). Neki slovenski list je to razpravo močno pohvalil; kolikor moremo mi soditi, pač ni samostojno znanstveno delo s kakim pozitivnim novim rezultatom, nego ima namen, da pouči čitatelja - laika o teorijah, ki sedaj prevladujejo v kemijski vedi. Gotovo je sestavljanje takih orientujočih posnetkov zaslužno delo; toda Nemci imajo takih »Orientierungsschriften« za vse proge in panoge vednosti in umetnosti v tolikem izobilju, da takemu spisu, ki izide v beli Ljubljani, pač lahko rečemo; »Glaŭka eis 'Athénas.« Ko pa bi bil g. pisatelj dotično snov priredil slovenski, bi mu bilo to morda prizadevalo nekoliko več težav, a stekel bi si bil nemale za-sluge za kemijsko terminologijo slovensko.

O stoletnici Vodnikovih »Lublanskih Noviz«. Spisal in izdal v prid družbi sv. Cirila in Metoda v Ljubljani Ivan Vrhovnik. Ponatisnjeno iz »Slovenskega Lista«. V Ljubljani, 1897. Založil izdajatelj. Stran 87 male 8°.

Ta knjižica ni samo spomenica Vodnikovih »Novic«, ampak obsega tudi v raznih poglavjih skrben in jako natančen pregled slovenskega časopisja od Vodnika počenši do dandanes. Zategadelj jo prav toplo priporočamo zlasti onim srednješolskim učiteljem, ki poučujejo našo mladino v slov. slovstvu, kot prepotraben dopolnek k Sketovi slovstveni zgodovini, ki je, kakor za novejšo dobo v obče, takisto tudi glede novejšega časnikarstva celo nedostatna. In ker je cena knjižici jako nizka (1 krona), si jo lahko nabavijo v dovoljnem številu učenci in učenke, in tako bode odveč, vsaj glede časnikarstva, tisto mučno narekovanje, oziroma zabeleževanje imen in števil, ki jih ni v Sketovi knjigi., A z obilnim pokupom bo hkrati ustrezno častiti družbi.

Miklošič in dr. M. Fesl. Muzejski knjižnici v Pragi je zapustil dr. M. Fesl vse svoje knjige, ki so tudi večinoma zaznamovane z njegovim

imenom. Med temi je poseben odtisk (iz Slav. Bibl. I. str. 267. in sl.) znane Miklošičeve polemike: Entgegnung auf Herrn Wenzel Hanka's albernheiten und lügen.

K tej knjižici je privezan rjavkast list, na katerem stoji spodaj: Domino Prof. Dr. M. Fesl auctor. 18. febr. 851.

Pisava je precej velika in razločna. Zgoraj pa čitamo nekaj vrstic zelo drobne pisave, ki se glase doslovno:

»Tantaene animis coelestibus irae!

Gewiss verdiente Hanka für seine anmassende kenntnisslose Kritik des gründlich gelehrten Slavisten Miklošič, der in der That eine nationale Scheel-sucht zugrunde liegt, die derbste Zurechtweisung, umsomehr, da seine Schriften im auswärtigen Slavenlande ihm einen Kennerruf erworben und er diesen aufrechtzuerhalten keine Mittel vernachlässigt: doch wird der parteiliche Leser bedauern, dass diese Gegenkritik zu so vielen persönlichen Angriffen bis ins Eckelhafte sich herabgelassen und vom neuen bestätigt, dass die Slaven eine eigene Fertigkeit besizen, an einander keinen guten Flek zu belassen. Ähnlich Kopitar in seinem »Anti Tatar« gen den Polen Borkowski, ähnlich Stach und später Negedly gen Dobrovsky auch Kopitar gen den Kroaten Gaj, später gen Palacky! Der gemüthliche Šafařík macht eine edle Ausnahme.

Tako Fesl! — Med vsemi imeni, ki se tu navajajo je najbolj neznano gotovo Feslovo. Ker je bil mož najbrže Miklošičev prijatelj in se je vsestransko zanimal za slovanstvo in njegov napredek, naj podam tu glavne poteze iz njegovega življenja.

Jožef Mihael Fesl (Fesl) je bil rojen v Pragi l. 1788. ter postal duhovnik l. 1811. Še tega leta je bil nastavljen kot pomožni učitelj na bogoslovskem zavodu v Litomericah, kjer je postal l. 1817. doktor bogoslovja. Izobražen je bil vsestransko ter se je odlikoval z nenavadno pridnostjo. Bil je učenec Bolzanov ter je izdal več njegovih spisov v nemškem jeziku. Radi tega je bil zatožen in očrnjen v Rimu kot privrženec Lutrov in Husov, ki širi v cerkvi razkol. Odpuščen po papeževem ukazu iz službe, je moral v prognanstvo na Dunaj, kjer je bival od l. 1819. do l. 1824. pod strogim policijskim nadzorstvom. Odtod pa je moral l. 1825. v Nemški Gradec, kjer se mu ni nikakor dobro godilo. Po škofovem povelju je bilo prepovedano (duhovnikom) z njm govoriti, češ, še zrak okoli njega je okužen! — Bivajoč pri frančiškanih, je spisal le tem tudi par učnih knjig. — Mogoče, da se je Fesl seznanil v tem času z mladimi Slovenci, posebno z Miklošičem, ki je prišel v Gradec l. 1830. Pa gotovo to ni; verjetneje je, da se je to zgodilo pozneje na Dunaju; kajti l. 1832. se je moral vrniti Fesl zopet v cesarsko stolico, kjer je ostal do svoje smrti 1863. l. — in tudi Miklošič se je preselil jeseni 1838. l. na Dunaj.

Največ je pisal Fesl nemški v različne šolske, cerkvene in druge znanstvene liste ter je izdal tudi večje delo: Nachrichten und Betrachtungen über die ung. Provincialsynode in Pressburg (Sulzbach 1826). L. 1861. je ustanovil štipendij 300 gld. v prosep Česke, knjige svoje pa je volil češkemu muzeju.

Bolj nego Fesl sta znana vsaj v češkem slovstvu tukaj omenjena Stach in Nejedlý. Prvi je bil profesor pastoralne teologije v Olomucu ter je upo-

kojen umrl na Dunaju. Bil je vsestransko literarno delaven, ne le kot bogoslovec, temveč tudi kot slovníčar in je torej imel priliko polemizovati z Dobrovskim. Spisal je n. pr. ‚Harmonie a dobrozvučnost jazyka českého‘, ‚psaní k obraně evangelických učitelů‘, ‚něco pro českou literaturu‘ i. t. d. — Ivan Nejedlý, jednako literarno delaven, je bil advokat in profesor češkega jezika in literature od l. 1801. v Pragi, kjer je umrl l. 1835. Spisal je med drugim tudi češko gramatiko (Böhm. Grammatik 1804, 1809, 1821, 1830 etc.) — Kar se tiče polemike Kopitarjeve z Borkowskim, glej njegov Anti-Tartar (Fesl piše pravilneje Anti-Tatar) in Kopitar's Kleinere Schriften (izd. Miklošič) str. 13. Borkowski Stanislav grof Durin je bil pred vsem geolog in mineralog (roj. 1782, umrl 1850); poleg tega je pa izdal 1834. l. Psalterz Królowej Małgorzaty, ki je provzročil po svoji nekritičnosti omenjeni prepír.

Iv. K.

Veteris testamenti prophetarum interpretatio istrodalmatica saeculi XVI.; adiuvante academiae litterarum caesariae Vindobonensis liberalitate edidit V. Jagić. (Vsih prorokov stumačenje hrvatsko.)

To je novi natisk edinega doslej znanega izvoda hrvaškega protestantskega sv. pisma (prorokov) v latinici, o katerem je »Lj. Zvon«⁶ že na kratko poročal v št. 2. in 3. l. 1896. Novo izdajo je s podporo dunajske akademije oskrbel prof. V. Jagić.

Ko se je začela širiti reformacija tudi med Jugoslovani, so se jele v Nemčiji pripravljati potrebne knjige za Slovence in Hrvate. Za Slovence so se tiskale v latinici, za Hrvate pa v cirilici in glagolici v čakavskem narčju. Kmalu pa so se prepričali odločilni možje, da se glagolski in cirilski izvodi tudi med Hrvati le malo rabijo in zato malo kupujejo, in upali so, da dosežejo boljše uspehe z izdajami v latinici. Take je nasvetoval Ambrož Fröhlich z Dunaja baronu Ungnadu meseca novembra 1562. l. in Franc Barbo iz Ljubljane meseca oktobra 1563. l. In res je izšlo v tem času par hrvaških knjig v latinici, tako n. pr. Avgsburška konfesija, Luterjev katekizem, cerkveni red in apologija — vse l. 1564. Zadnji knjigi sta se ohranili v poedinih izvodih v kraljevski knjižnici v Draždanih, kjer se hrani tudi edini ohranjeni izvod Trubarjeve »Cerkovne ordninge«⁶ (V Tübingi 1564. l.; gl. »Lj. Zvon«⁶ l. 1896. št. 8. str. 514. 515.)

V seznamku, v katerem so se l. 1564. naznanile knjige, se omenjajo tudi »Alle Propheten, ehe man mit der ganzen Bibel aufkommbt«⁶. Duša celega podjetja je bil baron Ungnad. V Tübingi in Ljubljani so se delale priprave za izvršitev najvažnejše naloge, za izdajo cele biblije. Dne 11. novembra 1563. l. je sporočil Khlombner iz Ljubljane Ungnadu, da hočejo tam prirediti »das alte Testament und zwar bis zu den Propheten.«⁶ Iz Tübinge pa se je v izkazu izdaj za l. 1563. poročalo: »Leonardus Merchartsch Dalmata, welcher ein Zeitlang zue Tuebingen gestudirt, hat . . . den propheten Esaiam inn die chrabatische Sprach mit glagolischen buechstaben transferiert . . . herr Ungnad ime verehrt . . . 3 fl.«⁶ Dalje nimamo o tem nič več pozitivnih poročil. Schnurrer piše sicer o 50 izvodih latinske izdaje prorokov, toda kakega izvoda ni videl niti on, niti Dobrovsky, ki je pri svojem potovanju po Nemčiji iztikal za protestantskimi knjigami; v svojem »Slavinu«⁶ (1808) je vprašal na str. 135. glede prorokov: »Wer kennt irgendwo ein Exemplar davon? Ich bite um Belehrung«⁶ Toda odgovora ni